

❖ Biografi Sahabat

Ali bin Abi Talib ﷺ merupakan orang yang paling terkenal dalam sejarah awal Islam. Nama penuhnya ialah Ali bin Abi Talib bin Abdul Muttalib bin Hasyim dan lahir pada 13 Rejab tahun 30 sebelum Hijrah, sekitar tahun 600 Masihi. Beliau berasal daripada kabilah Bani Hasyim yang merupakan keturunan Quraisy yang ditugaskan menjaga Kaabah dan memegang kedudukan tinggi dalam masyarakat Mekah.⁹² Rasulullah ﷺ sangat menghormati ibunya iaitu Fatimah binti Asad sehingga Baginda sendiri memandikan jenazahnya dan memasukkan jubah Baginda ke dalam kafannya sebagai penghormatan terakhir.⁹³ Ayahnya iaitu Abu Talib merupakan pelindung Rasulullah ﷺ sejak kecil.

Pada zaman kanak-kanak, beliau dibesarkan dalam masyarakat Arab Jahiliah yang dipenuhi dengan perkara syirik seperti penyembahan berhala. Walau bagaimanapun, beliau dibesarkan dalam keluarga yang tidak mewah tetapi mengekalkan prinsip nilai murni dan hormat kepada orang lain. Untuk meringankan beban Abu Talib, Rasulullah ﷺ mengambil Saidina Ali ﷺ untuk tinggal di rumah Baginda semasa kemelesetan ekonomi di Mekah. Saidina Ali ﷺ berada dalam kedudukan istimewa kerana beliau membesar menyaksikan akhlak Rasulullah ﷺ secara langsung seperti melihat bagaimana Baginda mengelak daripada menyembah berhala, mengekalkan kesetiaan dan menghayati prinsip tauhid sebelum Islam menjadi agama yang diiktiraf oleh dunia.

Apabila meningkat dewasa, Saidina Ali ﷺ berkahwin dengan Fatimah az-Zahra ﷺ yang merupakan puteri kesayangan Rasulullah ﷺ. Kemudian, beliau meninggal dunia pada 21 Ramadan tahun 40 Hijrah bersamaan tahun 661 Masihi, apabila beliau ditikam oleh Ibn

⁹² S. Munawira, S. Hamriani, and B. Rama, "Biografi Ali bin Abi Thalib" *Ulil Albab: Jurnal Ilmiah Multidisiplin* 3, no. 5 (2024): 88–95, <https://ulilalbabjournal.com/index.php/albab/article/view/95>

⁹³ Zulkifli al-Bakri, "Saidina Ali bin Abi Talib r.a.", Zulkifli al-Bakri, 2022"

Muljam yang merupakan seorang Khawarij ketika beliau ingin menunaikan solat Subuh di masjid Kufah.⁹⁴

Kematian Saidina Ali menandakan penghujung era Khulafa' ar-Rasyidin dan memulakan bab baharu yang penuh dengan cabaran dalam sejarah politik Islam.⁹⁵ Secara keseluruhan, kehidupannya menunjukkan kebijaksanaan moral, kecerdasan, keberanian yang luar biasa dan keakraban spiritual yang menjadikannya tokoh penting dalam sejarah Islam. Dari kelahirannya di Kaabah hingga syahidnya sebagai khalifah, Saidina Ali terus menjadi tokoh penting yang menjadi inspirasi kepada para sarjana, pemimpin dan masyarakat sehingga hari ini.

❖ Sifat dan Keperibadian

Saidina Ali digambarkan sebagai sahabat yang mempunyai keperibadian yang paling seimbang antara keberanian, kecerdasan, kerendahan hati dan ketakwaan. Beliau diajar sejak dari zaman kanak-kanak di rumah Rasulullah berkaitan sifat-sifat terpuji yang merupakan asas kepada kematangan rohani dan akhlakunya yang baik.⁹⁶

Selain itu, beliau digambarkan sebagai orang yang lembut tutur katanya, tidak suka meninggikan suara dan sangat menjaga adab apabila berinteraksi dengan orang lain. Salah satu ciri paling menonjol dalam keperibadiannya ialah kemurahan hatinya. Walaupun beliau sepupu Rasulullah , suami Fatimah az-Zahra dan salah seorang daripada Ahlul Bait yang dihormati, beliau tidak pernah menggunakan kedudukan ini untuk keuntungan peribadi. Walaupun terdapat peluang besar untuk hidup mewah selepas pembukaan wilayah Islam, beliau hidup secara sederhana dan tidak tertarik kepada kemewahan dunia.⁹⁷

Seterusnya, sifat keberanian Saidina Ali merupakan ciri keperibadian yang paling banyak disebut dalam sejarah Islam termasuklah dalam kalangan sahabat Rasulullah . Beliau bukan sahaja berani dalam medan peperangan, tetapi juga berani apabila membuat

⁹⁴ Rahmat Siregar and Ahmad Amril, “The Caliphate Conflicts of Ali ibn Abi Talib and Their Relevance to Modern Islamic Politics”, *Journal of Islamic Education and Society Studies* 4, no. 1 (2025): 55–67, <https://journal.tofedu.or.id/index.php/journal/article/view/567>.

⁹⁵ Siregar and Amril, “The Caliphate Conflicts of Ali ibn Abi Talib”.

⁹⁶ “Sejarah Perjalanan Hidup Ali bin Abi Thalib,” DocPlayer, (n.d.), <https://docplayer.info/amp/114280-Sejarah-perjalanan-hidup-ali-bin-abi-thalib.html>.

⁹⁷ Zulkifli al-Bakri, “Saidina Ali bin Abi Talib r.a.”

pilihan yang sukar dalam keadaan politik yang tertekan.⁹⁸ Beliau juga sentiasa berada di barisan hadapan dalam Perang Badar, Uhud, Khandaq dan Khaibar, menangkis serangan musuh dan melindungi Rasulullah ﷺ. Di medan perang, Saidina Ali ﷺ sangat kuat sehingga Rasulullah ﷺ menggelarnya sebagai "Asadullah al-Ghalib", yang merujuk kepada singa Allah ﷻ yang Perkasa. Gelaran ini terus menggambarkan kekuatan dan keberaniannya. Keberanian Saidina Ali ﷺ bukan sahaja terdapat dalam medan jihad, tetapi juga dalam ketegasannya untuk menentang tindakan tidak adil dan mempertahankan prinsip Islam dalam pemerintahannya dengan sangat baik.⁹⁹

Saidina Ali ﷺ juga terkenal kerana kecerdasannya dan pengetahuannya yang luas. Beliau antara sahabat yang paling memahami al-Quran termasuk tafsiran ayat, sebab nuzul dan hukum-hukum yang terdapat dalam ayat al-Quran. Kebanyakan keputusan fiqh dan penyelesaian konflik yang dilaksanakan pada zaman awal Islam telah dilaksanakan melalui perspektif Saidina Ali ﷺ. Beliau juga sering dirujuk oleh Umar al-Khattab ﷺ dalam isu-isu hukum yang rumit kerana kebijaksanaan yang mendalam terhadap bidang tersebut. Beliau mempelajari banyak perkara selain daripada fiqh, seperti bahasa Arab, falsafah, taktik ketenteraan dan pentadbiran negara.¹⁰⁰

❖ Kehidupan Sebelum Islam

Kehidupan sebelum kedatangan Islam, Ali bin Abi Talib ﷺ dipenuhi dengan amalan Jahiliyah, tetapi beliau dibesarkan dalam keluarga yang mengekalkan martabat, kehormatan dan nilai murni. Beliau dilahirkan di Mekah dalam keluarga Bani Hasyim iaitu kabilah Quraisy yang sangat dihormati kerana menjaga Kaabah dan menyediakan jemaah haji dengan makanan dan air minuman. Keluarga Bani Hasyim mempunyai nilai asas seperti keberanian, dermawan dan sopan santun. Nilai-nilai ini menjadi asas keperibadian Saidina Ali ﷺ sejak kecil lagi.

Saidina Ali ﷺ dibesarkan dalam persekitaran yang sederhana. Akibat kemarau dan kesempitan yang melanda Mekah, ayahnya Abu Talib banyak menanggung beban kewangan

⁹⁸ Nurul Aini Mohd Isa and Ezad Azraai Jamsari Rozali, "Konflik Politik Semasa Pemerintahan 'Ali ibn Abi Talib'", *International Journal of West Asian Studies* 10, no. 1 (2018): 89–102, <https://ijwas.utm.my/index.php/ijwas/article/view/129>

⁹⁹ Siregar and Amril, "The Caliphate Conflicts of Ali ibn Abi Talib."

¹⁰⁰ Mohd Hassan and Siti Ibrahim, "A Case Study on the Decree of Ali bin Abi Talib," *International Journal of Humanities, Culture and Social Sciences* 5, no. 1 (2021): 19–28, <https://www.arcjournals.org/pdfs/ijhcs/v5-i1/3.pdf>

keluarga. Untuk meringankan beban Abu Talib, Rasulullah ﷺ yang pada masa itu belum menjadi nabi mengambil Saidina Ali ﷺ untuk tinggal bersamanya. Keperibadian Saidina Ali dibentuk daripada peristiwa kecil ini. Dengan tinggal sebumbung dengan Rasulullah ﷺ, beliau dapat melihat dengan jelas sifat amanah, kejujuran dan ketegasan yang ditunjukkan oleh Baginda. Beliau yang dibesarkan di rumah Rasulullah ﷺ berbeza daripada kanak-kanak Quraisy lain kerana beliau tidak pernah menyembah berhala dan tidak mengikuti adat Jahiliyah yang ada pada masa itu.¹⁰¹

Kehidupan awal Saidina Ali ﷺ juga menunjukkan hubungan rapatnya dengan Rasulullah ﷺ. Walaupun beliau masih muda pada masa wahyu pertama turun di Gua Hira, beliau cukup matang untuk memahami perubahan besar yang berlaku pada diri Rasulullah ﷺ pada masa itu. Beliau disebut sebagai kanak-kanak pertama yang tanpa ragu-ragu memeluk Islam. Keislamannya dianggap sebagai salah satu titik penting dalam perjalanan dakwah Islam.

❖ Sumbangan kepada Islam

Peranan Ali bin Abi Talib ﷺ dalam sejarah Islam sangat besar terutamanya ketika pemerintahan Khulafa' ar-Rasyidin dan konflik politik selepas kematian Rasulullah ﷺ. Dalam setiap peristiwa penting dalam sejarah Islam awal, beliau memainkan peranan penting sebagai pendukung dakwah, panglima perang, penasihat utama dan sumbangannya yang paling besar adalah sebagai khalifah yang memimpin negara. Sejak permulaan Islam di Mekah, beliau telah menunjukkan komitmen yang luar biasa terhadap dakwah Rasulullah ﷺ. Beliau menghadiri mesyuarat rahsia di rumah al-Arqam dan menyokong Rasulullah ﷺ dalam menghadapi tekanan yang diberikan oleh pihak Quraisy. Beliau juga hadir bersama Baginda apabila seruan dakwah dibuat secara terbuka kepada keluarga Bani Hasyim. Dalam peristiwa hijrah, beliau sangat berani sehingga sanggup tidur di tempat tidur Rasulullah ﷺ untuk mengelirukan musyrikin Quraisy yang merancang untuk membunuh Baginda. Tindakan ini kerap disebut sebagai bukti setia dan pengorbanan jiwa demi mempertahankan Rasulullah ﷺ.¹⁰² Keberaniannya pada usia muda ini menunjukkan kekuatan moral yang tinggi dan kepercayaan yang mendalam terhadap risalah Islam.

¹⁰¹ Zulkifli al-Bakri, "Saidina Ali bin Abi Talib r.a.

¹⁰² Zulkifli al-Bakri, "Saidina Ali bin Abi Talib r.a.

Selain itu, Saidina Ali ؑ memainkan peranan dalam pelbagai bidang terutamanya dalam ketenteraan dan perundangan. Hal ini kerana, beliau menyertai hampir semua peperangan besar seperti Perang Badar, Uhud, Khandaq dan Khaibar dan beliau berada di barisan paling hadapan dalam melindungi Rasulullah ﷺ daripada ancaman musuh. Dalam peperangan tersebut, beliau telah menewaskan beberapa pahlawan Quraisy yang terkenal dalam Perang Badar. Dalam Perang Khandaq pula, beliau berhadapan dengan pahlawan Quraisy yang digeruni iaitu Amr bin Abd Wudd dan berjaya mengalahkannya walaupun lawannya digambarkan setanding dengan seribu orang tentera.

Seterusnya, salah satu peristiwa ketenteraan paling terkenal dalam sejarah Saidina Ali ؑ ialah pembukaan Khaibar iaitu ketika Rasulullah ﷺ mengisytiharkan bahawa panji perang akan diberikan kepada seorang lelaki yang dicintai Allah ﷻ dan Rasul-Nya serta melalui tangannya kemenangan akan dicapai. Keesokan harinya, Baginda memanggil Saidina Ali ؑ yang sedang sakit mata lalu menyapu matanya hingga sembuh sebelum menyerahkan panji tersebut kepadanya sebagaimana diriwayatkan dalam Sahih al-Bukhari.¹⁰³ Dengan keberanian yang luar biasa, beliau mengetuai serangan menewaskan pahlawan Yahudi bernama Marhab dan berjaya membuka benteng utama Khaibar. Kejayaan tersebut menonjolkan ketokohnya sebagai pahlawan utama yang dipuji Rasulullah ﷺ dan menjadi faktor kemenangan besar umat Islam pada hari tersebut.¹⁰⁴

Saidina Ali ؑ bukan sahaja terkenal kerana peranan ketenteraannya, tetapi juga terkenal sebagai orang yang hebat dalam ilmu hukum hakam. Rasulullah ﷺ sering merujuk kepada pendapat Saidina Ali ؑ mengenai isu undang-undang. Selepas kewafatan Baginda, beliau menjadi rujukan penting kepada Abu Bakar ؓ, Umar ؓ dan Uthman ؓ mengenai perkara penting yang berkaitan dengan pentadbiran.¹⁰⁵ Hal ini selaras dengan kenyataan Umar al-Khattab ؓ yang sering disebut dalam buku sejarah bahawa “*Tiada keputusan besar yang aku lakukan melainkan Ali ؑ turut bersama denganku.*” Kepakaran intelektual Saidina Ali ؑ menyumbang kepada kedudukan beliau sebagai tokoh hikmah dan banyak ucapan dan nasihat beliau telah disimpan dalam tradisi Islam sehingga hari ini.¹⁰⁶ Peranannya bukan sekadar

¹⁰³ Muhammad ibn Ismail al-Bukhari, *Sahih al-Bukhari*, hadis no. 4210.

¹⁰⁴ Ismail Ibn Kathir, *Al-Bidayah wa al-Nihayah*, Vol. 4 (Beirut: Dar al-Fikr, 1985).

¹⁰⁵ Hassan and Ibrahim, “A Case Study on the Decree of Ali bin Abi Talib.”

¹⁰⁶ Mustafa Dayan and Nermin Daşkan, “Imam Ali: The Sultan of Wise Words,” *International Journal of Social Science and Research Review* 5, no. 6 (2022): 75–82, <https://ijssrr.com/journal/article/view/342>

memberi fatwa tetapi ia juga membantu orang ramai memahami prinsip keadilan sosial dan al-Quran dengan baik.

Melalui perkahwinannya dengan Fatimah az-Zahra ؓ, beliau menjadi menantu Rasulullah ﷺ. Perkahwinan dengan Fatimah ؓ iaitu puteri yang sangat dicintai oleh Baginda membentuk generasi Ahlul Bait yang dihormati oleh seluruh umat Islam. Kedudukannya sebagai Ahlul Bait meningkatkan kehormatan Saidina Ali ؓ sebagai sahabat yang paling dekat dengan Rasulullah ﷺ dari segi keturunan dan kasih sayang. Beliau terus berkhidmat walaupun selepas Rasulullah ﷺ wafat. Beliau menjadi penasihat penting kepada para khalifah yang lebih awal dan beliau juga mengajar masyarakat tentang hukum dan agama.¹⁰⁷ Saidina Ali ؓ banyak membantu Abu Bakar ؓ dan Umar ؓ dengan pelbagai isu pentadbiran termasuk pemulihan masyarakat selepas fasa peperangan dan kemunculan golongan murtad.¹⁰⁸ Tindakan Saidina Ali ؓ menunjukkan pemikiran politiknya yang jelas yang menekankan keadilan, integriti dan keluhuran syariat.

Kemudian, beliau dilantik menjadi khalifah keempat selepas pembunuhan Saidina Uthman ؓ.¹⁰⁹ Pemilihan Saidina Ali ؓ berlaku pada masa umat Islam menghadapi krisis politik terburuk dalam sejarah awal Islam. Beliau mengambil alih jawatan itu dengan tekad untuk mengembalikan keadilan dan menstabilkan kembali negara seperti semula. Walaupun pemerintahannya dicabar oleh konflik saudara seperti Perang Jamal, Perang Siffin dan peristiwa Tahkim, beliau terus menegakkan keadilan, integriti dan syura dalam pentadbirannya. Hal ini membuktikan cintanya terhadap perpaduan umat dan tekadnya untuk mempertahankan prinsip Islam yang sebenar.¹¹⁰

❖ Dalil Berkaitan Sahabat

Kedudukan Ali bin Abi Talib ؓ dalam Islam diperkuatkan oleh dalil daripada al-Quran dan hadis sahih, yang menunjukkan keutamaan, kesucian dan kedudukannya sebagai

¹⁰⁷ Zulkifli al-Bakri, "Saidina Ali bin Abi Talib r.a."

¹⁰⁸ Isa and Rozali, "Konflik Politik Semasa Pemerintahan 'Ali ibn Abi Talib'".

¹⁰⁹ Siregar and Amril, "The Caliphate Conflicts of Ali ibn Abi Talib".

¹¹⁰ Ahmed Ahmed and M. Rahman, "Political Dynamics of the Era of Ali bin Abi Thalib: Contribution of the Political System in Islamic Civilization".

sebahagian daripada Ahlul Bait. Salah satu dalil penting yang sering dikaitkan dengan beliau ialah dalam ayat berkaitan Surah al-Ahzab ayat 33, dikenali sebagai Ayat Tathhir:

...إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾

Maksudnya: "Sesungguhnya Allah hendak menghilangkan dosa daripada kamu, wahai Ahlul Bait dan menyucikan kamu sesuci-sucinya."

(Surah al-Ahzab, 33:33)

Ayat ini merangkumi Rasulullah ﷺ, Saidina Ali ﷺ, Fatimah ﷺ, Hasan ﷺ dan Husain ﷺ serta menunjukkan kedudukan Saidina Ali ﷺ sebagai individu yang dipilih dan disucikan oleh Allah ﷻ.¹¹¹

Selain ayat-ayat al-Quran, hadis sahih juga menceritakan tentang Saidina Ali ﷺ. Hadis yang paling terkenal ialah berkaitan keberaniannya iaitu hadis berkaitan Perang Khaibar. Rasulullah ﷺ bersabda:

"لَأُعْطِيَ الرَّايَةَ رَجُلًا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ"

Maksudnya: "Aku akan menyerahkan panji ini kepada seorang lelaki yang mencintai Allah dan Rasul-Nya dan Allah dan Rasul-Nya juga mencintainya."

Panji perang itu akhirnya diberikan kepada Saidina Ali ﷺ sebelum beliau menewaskan pahlawan Yahudi dalam pembukaan Khaibar. Hadis ini merupakan bukti kukuh bahawa beliau berada dalam darjat cinta dua hala antara Allah ﷻ, Rasul-Nya dan dirinya.¹¹²

Terdapat satu hadis yang menunjukkan kedudukan istimewa Saidina Ali ﷺ ialah daripada sabda Rasulullah ﷺ:

"أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي"

Maksudnya: "Engkau daripadaku seperti kedudukan Harun terhadap Musa, cuma tiada nabi selepas aku."

¹¹¹ Zulkifli al-Bakri, "Saidina Ali bin Abi Talib r.a.

¹¹² Dayan and Daşkan, "Imam Ali: The Sultan of Wise Words."

Hadis ini menunjukkan beliau merupakan pembantu terdekat Rasulullah ﷺ yang mempunyai amanah yang sangat hampir kepada kedudukan kenabian tetapi bukan sebagai Nabi, beliau dijadikan sebagai pembantu, pewaris hikmah dan pemimpin umat selepas Baginda wafat.¹¹³

Refleksi dan Pengajaran

1. Kita mestilah memahami bahawa kehidupan yang sederhana tidak menghalang seseorang daripada membesar sebagai individu yang berakhlak mulia malah mampu membentuk jiwa yang lebih kuat, tabah dan bersyukur terhadap nikmat kehidupan di dunia.
2. Kita mestilah menyedari bahawa didikan keluarga yang menekankan nilai murni seperti adab, sopan santun dan sikap saling menghormati sangat penting dalam membentuk keperibadian seseorang sejak kecil walaupun hidup dalam keadaan yang tidak mewah.
3. Kita mestilah mencontohi sikap rendah hati Saidina Ali عليه السلام yang dibesarkan tanpa kemewahan kerana sifat ini membantu seseorang untuk tidak memandang rendah terhadap orang lain serta akan lebih menghargai hubungan sesama manusia.
4. Kita mestilah berpegang kepada prinsip bahawa kekayaan sebenar bukan terletak pada harta benda atau kedudukan, tetapi pada akhlak, nilai hidup dan sikap menghormati orang lain dalam setiap keadaan yang dihadapi.
5. Kita mestilah mengamalkan sikap saling menghormati dalam kehidupan seharian kerana nilai ini mampu mewujudkan hubungan sosial yang harmoni dan sejahtera dalam kehidupan masyarakat.

¹¹³ Hassan and Ibrahim, "A Case Study on the Decree of Ali bin Abi Talib."